

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Viktora Kučery a JUDr. Lenky Matyášové v právní věci žalobců: **a) J. V., b) K. V.**, oba zastoupeni JUDr. Janou Kopáčkovou, advokátkou se sídlem Kroftova 1, Praha 5, proti žalovanému: **Finanční úřad pro Jihočeský kraj**, územní pracoviště v Českých Budějovicích, se sídlem Mánesova 1803/3a, České Budějovice, v řízení o kasační stížnosti žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 8. 2016, č. j. 10 Af 34/2015 – 42,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalovanému **s e** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Kasační stížností se žalobce a) a žalobce b) [dále jen „stěžovatelé“ nebo „stěžovatel a)“ a „stěžovatel b)“] domáhali zrušení v záhlaví označeného rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích (dále jen „krajský soud“), kterým byla zamítnuta jejich žaloba proti rozhodnutí žalovaného ze dne 26. 6. 2015, č. j. 1488031/15/2201-80541-302602, kterým byla podle § 181 odst. 2 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „daňový řád“), částečně zastavena daňová exekuce na příkázání pohledávky z účtu manželky dlužníka [stěžovatele b)].

[2] Žalovaný správce daně evidoval na osobním účtu stěžovatele a) nedoplatky, k nimž došlo porušením rozpočtové kázně v důsledku nezaplacení jednotlivých splátek návratné finanční výpomoci v termínech dle uzavřených dotačních smluv. Po neúspěšném vymáhání těchto nedoplatků přímo po dlužníkovi – stěžovateli a) vydal žalovaný exekuční příkaz ze dne 14. 4. 2014, č. j. 838320/14/2201-25201-302602, na příkázání pohledávky z účtu manželky dlužníka – stěžovatele b). Předmětem exekuce bylo vymožení vykonatelného daňového nedoplatku ve výši 208 476 Kč, který dlužníkovi vznikl za trvání manželství z daňových povinností vzniklých do 31. 12. 2013 a který podle žalovaného patřil do společného jmění dlužníka a jeho manželky.

[3] Dne 22. 5. 2014 podali stěžovatelé – daňový dlužník i jeho manželka – návrh na zastavení exekuce, který žalovaný zamítl rozhodnutím ze dne 17. 6. 2014, č. j. 142938/147/2202-25201-302602. Rozsudkem ze dne 20. 5. 2015, č. j. 10 Af 66/2014 – 46, krajský soud toto rozhodnutí žalovaného zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení; konstatoval, že se žalovaný nezabýval a žádným způsobem nedoložil, že všechny vymáhané dluhy představují pohledávky vzniklé za trvání společného jmění manželů, které zaniklo dnem 2. 7. 2004, kdy byl prohlášen konkurz na majetek stěžovatele a) [§ 14 odst. 1 písm. k) zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o konkurzu a vyrovnání“)].

[4] Žalovaný, vázán právním názorem krajského soudu, následně přistoupil k posouzení, zda vymáhané dluhy vznikly za trvání společného jmění manželů, a dospěl k závěru, že tomu tak je jen z části. Provedl proto redukci dluhu vymáhaného citovaným exekučním příkazem pouze na některé daňové nedoplatky – a to ty, k jejichž vzniku došlo v době trvání společného jmění manželů. Konkrétně se jedná o prvních pět rozhodnutí uvedených v odůvodnění rozhodnutí žalovaného, jimiž bylo sděleno penále za prodlení s úhradou odvodu za porušení rozpočtové kázně uloženého v důsledku nedodržení termínu splátky podle dotačních smluv, k němuž došlo vždy ke dni předcházejícímu 2. 7. 2004; podle těchto pěti rozhodnutí činí celková daňová povinnost částku ve výši 51 008 Kč. Všechna další rozhodnutí uvedená v odůvodnění rozhodnutí žalovaného (6. až 18.) stanovila daňové povinnosti, jejichž vznik nastal až po uvedeném datu. Na základě toho žalovaný rozhodl, že se daňová exekuce částečně zastavuje v částce zbývajících nedoplatku ve výši 157 468 Kč.

II. Rozhodnutí krajského soudu

[5] Proti rozhodnutí žalovaného o částečném zastavení exekuce podali stěžovatelé žalobu, v níž namítali zejména to, že mělo dojít k úplnému zastavení exekuce. Podle stěžovatelů nejsou vymahatelné žádné daňové nedoplatky vyplývající z rozhodnutí uvedených v odůvodnění rozhodnutí žalovaného, neboť po zániku společného jmění manželů (stěžovatelů), zůstává odpovědnost za uhrazení těchto nedoplatků pouze na daňovém dlužníkovi – stěžovateli a); nelze proto vést daňovou exekuci proti manželce daňového dlužníka – stěžovateli b).

[6] S tímto názorem se krajský soud neztotožnil a připomněl, že ke vzniku nedoplatků stěžovatele a) došlo porušením rozpočtové kázně v podobě nedodržení termínů splátek dle dotačních smluv. Společně s těmito nedoplatky došlo ke vzniku povinnosti stěžovatele a) k úhradě penále jako důsledku uvedeného porušení rozpočtové kázně. V případě prvních pěti rozhodnutí uvedených v odůvodnění rozhodnutí žalovaného se přitom jedná o sdělení penále za porušení rozpočtové kázně, k němuž došlo za trvání společného jmění manželů (stěžovatelů), tj. před 2. 7. 2004. Na základě toho krajský soud s odkazem na 177 odst. 1 daňového řádu ve spojení s § 262a odst. 1 a 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 30. 6. 2015 (dále jen „o. s. ř.“), uzavřel, že jde o vydobytí daňového dluhu, který vznikl za trvání manželství, když manželství stěžovatelů trvá i nadále po zrušení společného jmění manželů; současně konstatoval, že majetek stěžovatelky b) lze považovat za majetek patřící do společného jmění manželů, přestože prohlášením konkurzu již netvoří společné jmění manželů. Podle § 262a odst. 1 o. s. ř. lze totiž postihnout i majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že bylo rozhodnutím soudu zrušeno [a v daném případě bylo společné jmění manželů zrušeno právě rozhodnutím soudu, konkrétně usnesením krajského soudu ze dne 2. 7. 2004, č. j. 11 K 4/2004 – 25, kterým byl prohlášen konkurz na majetek stěžovatele a)].

[7] Jednoduše řečeno – podle názoru krajského soudu měl žalovaný správce daně možnost postihnout i majetek, který nyní netvoří společné jmění a náleží manželce dlužníka –

pokračování

stěžovateli b). Na základě toho krajský soud podanou žalobu zamítl jako nedůvodnou dle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

III. Kasační stížnost a vyjádření žalovaného

[8] V kasační stížnosti stěžovatelé uvedli, že rozsudek krajského soudu napadají z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tj. z důvodu jeho nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky. Konkrétně v kasační stížnosti, která je na samé hranici projednatelnosti, neboť její obsah je tvořen vesměs doslovnou citací z odůvodnění napadeného rozsudku, uvedli následující. Prohlášení konkurzu není rozhodnutím soudu o zrušení společného jmění manželů ve smyslu § 262a odst. 1 o. s. ř., ale představuje zánik společného jmění manželů ze zákona (*ex lege*). Jde o nevratný účinek prohlášení konkurzu, který nelze zhojit, ledaže by dotčené osoby uzavřely znovu manželství. Stěžovatelé mají za to, že aby žalovaný mohl exekvovat pohledávku u stěžovatele b), muselo by trvat nejen manželství stěžovatelů a) a b), nýbrž i jejich společné jmění manželů; to ovšem zaniklo v důsledku prohlášení konkurzu na majetek stěžovatele a). Navrhli proto, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadený rozsudek krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[9] Žalovaný k předložené kasační stížnosti uvedl, že krajský soud rozhodnou právní otázku týkající se především interpretace a aplikace § 262a o. s. ř., posoudil precizně a zcela správně. S ohledem na to navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl.

IV. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[10] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost byla podána včas, směřuje proti rozhodnutí, proti němuž je podání kasační stížnosti přípustné, a stěžovatelé jsou řádně zastoupeni. Poté přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, ověřil při tom, zda napadený rozsudek netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k následujícímu závěru.

[11] Kasační stížnost není důvodná.

[12] Podstatou projednávané věci je posouzení jediné nosné kasační námítky, která se týká zákonnosti částečného zastavení daňové exekuce, která je prováděna příkázáním pohledávky z účtu manželky dlužníka [stěžovatele b)] v situaci, kdy zaniklo společné jmění manželů v důsledku předchozího prohlášení konkurzu na majetek dlužníka [stěžovatele a)].

[13] Daňová exekuce je upravena v daňovém řádu, avšak nikoli komplexně – a právě proto § 177 odst. 1 daňového řádu výslovně předpokládá podpůrnou aplikaci o. s. ř.; citované ustanovení konstatuje, že „*nestanoví-li tento zákon jinak, postupuje se při daňové exekuci podle občanského soudního řádu.*“ To znamená, že daňový řád upravuje v podstatě pouze odchylky od pravidel obsažených v části šesté hlavě první o. s. ř., z nichž se použijí především obecná pravidla pro nařízení a provedení výkonu rozhodnutí v § 251 až § 275. V daném případě byla exekuce nařízena vydáním exekučního příkazu ze strany žalovaného správce daně, čímž bylo zahájeno exekuční řízení (§ 178 odst. 1 daňového řádu). Výrok exekučního příkazu obsahoval mj. i způsob provedení daňové exekuce podle § 178 odst. 5 písm. b) daňového řádu – tedy příkázáním pohledávky z účtu manželky dlužníka vedeného u poskytovatele platebních služeb (zde: České spořitelny, a. s.).

[14] Žalovaný správce daně při nařízení exekuce vycházel z toho, že daňové dluhy vznikly dlužníkovi, tj. stěžovateli a) za trvání manželství z daňových povinností vzniklých do 31. 12. 2013 a patří do společného jmění dlužníka a jeho manželky, tj. stěžovatelky b) podle § 143 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 [ve spojení s § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014 (dále jen „nový občanský zákoník“) a § 262a odst. 2 o. s. ř.]. Následně na základě návrhu stěžovatelů, potažmo právního názoru krajského soudu vysloveného v prvním (zrušujícím) rozsudku, č. j. 10 Af 66/2014 – 46, zohlednil žalovaný skutečný stav věci – tedy to, že dne 2. 7. 2004 došlo k zániku společného jmění manželů v důsledku prohlášení konkurzu na majetek stěžovatele a). Jako dluhy, které patří do společného jmění manželů, vzal proto pouze dluhy vzniklé před uvedeným datem; ve vztahu ke zbývajícím dluhům exekuci zastavil. Podle názoru stěžovatelů měl ovšem exekuci zastavit zcela – ve vztahu ke všem dluhům. S tímto závěrem stěžovatelů – nadto téměř nijak neargumentovaným – se Nejvyšší správní soud neztotožňuje.

[15] Daňový řád postižení majetku ve společném jmění manželů blíže neupravuje, avšak z jeho § 185 odst. 1 je zřejmé, že s ním počítá, pokud normuje, že „*týká-li se daňová exekuce majetku patřícího do společného jmění manželů nebo majetku manžela dlužníka, má manžel dlužníka obledně tohoto majetku stejné postavení jako dlužník; v pochybnostech se má za to, že majetek patří do společného jmění manželů.*“ Odpověď na otázku, za jakých konkrétních okolností lze majetek ve společném jmění manželů exekučně postihnout, ovšem daňový řád nedává a je nutno ji hledat v obecné úpravě o. s. ř., a sice v § 262a, který v rozhodné době (od 1. 1. 2014 do 30. 6. 2015) zněl takto:

„(1) Výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze nařídít také tehdy, jde-li o vydobytí dluhu, který vznikl za trvání manželství nebo před uzavřením manželství jen jednomu z manželů. Za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje také majetek, který tvoří součást společného jmění manželů jen proto, že bylo rozhodnutím soudu zrušeno společné jmění manželů nebo zúžen jeho stávající rozsah nebo že byl smlouvou zúžen rozsah společného jmění manželů, že byl ujednáán režim oddělených jmění nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství.

(2) Výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu manžela povinného, přikázáním pohledávky manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, přikázáním jiné peněžité pohledávky manžela povinného nebo postižením jiných majetkových práv manžela povinného lze nařídít tehdy, jde-li o vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů. Ustanovení hlavy druhé a třetí se použije přiměřeně“ (pozn. potvrzení doplněno Nejvyšším správním soudem).

[16] K citované právní úpravě došlo novelou o. s. ř. provedenou zákonem č. 293/2013 Sb., který navázal na předchozí úpravu a ještě rozšířil možnosti postihu majetku ve společném jmění manželů i na případy, kdy dluh vznikl před uzavřením manželství. Pro posouzení nyní projednávané věci však není podstatné toto rozšíření, nýbrž to, že § 262a odst. 1 věta druhá o. s. ř. umožňuje postihnout pro dluh jednoho z manželů i majetek, který tvoří součást společného jmění manželů jen proto, že „*bylo rozhodnutím soudu zrušeno společné jmění manželů nebo zúžen jeho stávající rozsah.*“ Jde vlastně o jakousi zákonnou fikci, díky které bylo možné postihnout exekucí i majetek, jenž dle rozhodnutí soudu do společného jmění manželů nepatřil. Stěžovatelé však tvrdí, že tato fikce na jejich případ nedopadá, neboť nedošlo k žádné zákonem předpokládané modifikaci majetku ve společném jmění manželů rozhodnutím soudu; v tom se však mylí, neboť i když nebylo rozhodnuto ani o zrušení, ani o zúžení společného jmění manželů, bylo rozhodnuto o jeho zániku tím, že usnesením krajského soudu ze dne 2. 7. 2004, č. j. 11 K 4/2004 – 25, byl prohlášen konkurz na majetek stěžovatele a). Jde o jeden ze zákonem předvídaných účinků konkurzu, a to jak podle původní, tak současné právní úpravy [§ 14 odst. 1 písm. k) zákona o konkurzu a vyrovnání a § 268 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů]. Účinek prohlášení

pokračování

konkurzu v podobě zániku společného jmění manželů je logickým řešením situace dlužníka, kdy část jeho majetku má sloužit k uspokojení zjištěných pohledávek jeho věřitelů dlužníka, a proto se oddělí a ocitne v majetkové podstatě.

[17] Jinak řečeno, v průběhu konkurzního řízení je vypořádán majetek manželů podobně, jako je tomu i v případě, kdy soud rozhoduje o zrušení či zúžení společného jmění manželů. Ve shodě s krajským soudem se proto Nejvyšší správní soud domnívá, že není důvod neaplikovat § 262a odst. 1 o. s. ř. i na případ stěžovatelů. A argumentují-li tím, že zánik společného jmění manželů představuje nevratný účinek, který nelze zhojit, nezbyvá než poznamenat, že nemají pravdu. Soud v souladu s § 726 odst. 1 a 2 nového občanského zákoníku může společné jmění obnovit poté, co je zrušil, i poté, co zaniklo na základě zákona, aniž by bylo nutné znovu uzavírat manželství, jak tvrdí stěžovatelé. Ostatně pokud jejich manželství stále trvá, nelze ho znovu uzavřít; v tomto smyslu se jedná o zavádějící a nesmyslnou argumentaci přehlížející současnou právní úpravu. Vůbec celá argumentace stěžovatelů v kasační stížnosti je velmi povrchní, obecná a stojí v podstatě pouze na tom, že vedle trvání manželství musí být splněna též podmínka existence společného jmění manželů. Takto ovšem právní úprava použitelná v nyní souzené věci nestojí. Skutečnost, že u stěžovatelů došlo k zániku společného jmění manželů, je skutečností nepochybně významnou, avšak nemá vliv na možnost žalovaného nařídit daňovou exekuci a jako způsob jejího provedení zvolit – přikázání pohledávky z účtu manželky dlužníka.

[18] Dlužno dodat, že pro tento způsob provedení daňové exekuce byla splněna základní podmínka předvídaná v § 262a odst. 2 o. s. ř., tj. že se jedná „o *vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů*.“ Při posuzování, zda konkrétní dluh patří do společného jmění manželů, je totiž nutno vycházet z právní úpravy účinné v době, kdy dluh vznikl, z čehož správně vyšel krajský soud již při svém prvním (zrušujícím) rozsudku, č. j. 10 Af 66/2014 – 46, proto bylo nutno udělat pomyslnou „*dělicí linii*“ a zastavit exekuci jen v části týkající se těch dluhů, které vznikly po zániku společného jmění manželů.

[19] Správnost tohoto postupu lze (nepřímo) dovodit i z judikatury – konkrétně z rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 3. 2016, č. j. 15 Af 58/2014 – 40, proti němuž byla podána kasační stížnost, kterou Nejvyšší správní soud zamítl rozsudkem ze dne 1. 3. 2017, č. j. 6 Afs 68/2016 – 40. Krajský soud v tomto případě řešil otázku zastavení exekuce, která byla prováděna srážkami z jiných příjmů manželky dlužníka v situaci, kdy předtím došlo k rozhodnutí soudu o zúžení společného jmění manželů. Konstatoval přitom, že nelze vymáhat dluh, který vznikl za období následující po právní moci rozsudku, kterým bylo zúženo společné jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Je totiž zřejmé, že takové dluhy do společného jmění manželů nepatří. Podobně je tomu i v nyní projednávané věci, kdy do společného jmění manželů nepatří dluhy vzniklé po zániku společného jmění manželů – tedy po 2. 7. 2004. Naopak dluhy vzniklé před tímto datem do společného jmění patří a bylo možné je vymáhat způsobem, který zvolil žalovaný. Zastavení exekuce proto bylo na místě pouze zčásti a krajský soud podanou žalobu správně v souladu se zákonem zamítl.

V. Závěr a náklady řízení

[20] S ohledem na uvedené neshledal Nejvyšší správní soud kasační stížnost důvodnou, a proto ji podle § 110 odst. 1 poslední věty s. ř. s. zamítl.

[21] Výrok o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti se opírá o § 60 odst. 1 větu první ve spojení s § 120 s. ř. s. Účastník, který měl ve věci plný úspěch, má právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, od účastníka, který ve věci úspěch neměl.

Úspěšnému žalovanému ovšem žádné náklady nad rámec běžné administrativní činnosti v tomto řízení nevznikly, takže mu Nejvyšší správní soud náhradu nákladů nepřiznal.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e n í** opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 17. ledna 2019

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu